

valamennyi kockázatával. Többek között azzal, hogy amit ilyen módon megmutatni tudunk, nem annyira a Neumann-univerzum (nevezzük itt így) perspektíváit szemlélteti, mint inkább a Gutenberg-galaxis korlátait hozza felszínre akarva-akaratlanul. Ugyanakkor nyilvánvaló volt számunkra az is, hogy legautentikusabban talán éppen ezek a korlátok irányíthatják rá a figyelmet arra, hogy a tradicionálisan nyomtatott textusnak (szövegnek, könyvnek stb.): komoly alternatívája, illetőleg vetélytársa támadt.

Ma már mindez valóság. Legfeljebb még azt az időt kell kibőjtölnünk, amíg képesek leszünk félelmek nélkül a komputer elé ülni, és elfogadni, hogy a monitor ablakká változik, s lineárisan nyomtatott oldalak helyett hipermediálisan szervezett tudásbázisokra nyílik egy világhálón, melyen intézményesen is jó széllel navigálhatnak kisiskolás diákjaink, a jövő letéteményesei is.

DR. ARANY ERZSÉBET
ny. főiskolai tanár
Debrecen

A cigány gyermekek pályaképe és életesélyei

VIZSGÁLATI CÉL, MÓD ÉS ADATFELDOLGOZÁS

Jelen vizsgálatunk célja az volt, hogy feltárjuk Hajdú-Bihar megyében a 7-8. osztályos tanulók véletlenszerűen kiválasztott csoportjának pályaeorientációs elképzeléseit, pályaképét. Ugyanakkor a munkába álló fiatalok és felnőttek pályaelképzelésinek bevalását, munkalehetőségeit, az e területen jelentkező problémákat, s végül az ezekre elképzelhető megoldási stratégiákat is vizsgáltuk. A vizsgálatot 1998-ban kérdőívek (lásd. az 1. és 2. számú mellékletet 70. oldal) segítségével végeztük. Az iskolások esetében azok az intézmények, amelyek felvállalták a vizsgálati munkák egy részét, minden tanulóval (magyar, cigány, román, sváb) kitöltették a kérdőívet, míg az iskolahagyottak csoportja homogén volt: cigány fiatalok és felnőttek. — A beérkezett kérdőívek alapján megállapítható, hogy reprezentatív megyei mintát kaptunk. — Az általános iskolás tanulók kérdőíveinek feldolgozása során kifejezetten a cigány tanulók válaszaire fektettük a hangsúlyt, lévén ez a vizsgálati célunk.

A tizenégy-tizenöt éves fiatalok életkori sajátosságuknál fogva még nem képesek határozotlan eldönteni, milyen pályán dolgoznának felnőtt korukban, képesek azonban távlati célokat megfogalmazni, érdeklődésük tárgyát leírni, pályaeorientációjukat megfogalmazni. A pályaválasztási érettség feltételezi az önismeretet, a pályához szükséges képességeket, a pályaválasztás és a munkalehetőségek felismerését, a döntési képességet. Mivel ezekkel a tulajdonságokkal nem mindegyik serdülő rendelkezik, ezért gyakori a pályaválasztásnál, illetve annak időbeli eltolásánál a szülői, tanári befolyásolás, segítség (Rökusfalvi 1978.) Nehezíti még a pályaválasztást a munkanélküliség, a kényszerű pályamódosítás jelensége is a mai társadalomban, így mindenképpen előnyben van a piacgazdaságban az, aki több szakmával rendelkezik vagy olyan tudással, amelyet a munkaerőpiacon több irányban is tud hasznosítani.

Beke (1989.,) Ladányi-Csanádi (1987.) leírják a társadalmi szelekció iskolai vonatkozásait. Kutatásaik során megállapították, hogy a hátrányos helyzetű rétegek gyermekei a leghátrányosabb osztályokba kerülnek, rosszabb szakmai ellátottságban részesülnek. Tehát a hátrányos helyzet újratermelődik.

A vizsgálat körülményei: A Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet segítségével kapták meg az iskolák a kérdőíveket, melyeket a tanárok jelenlétében a hetedik-nyolcadik osztályosok kitöltöt-

tek. E vizsgálatot 27 iskola vállalta fel. — Az általános iskolát elhagyott cigány fiatalok és felnőttek a Cigány Vezetők Szakmai Egyesülete foglalkozásszervező munkatársai segítségével tudták kitölteni a kérdőíveket. E kérdőívek feldolgozásánál ésszerűbbnek látszott, hogy a válaszokat előfordulásuk száma szerint rangsoroljuk, a százalékszámítás esetén ugyanis csak az összes választás száz százaléka hoztunk tudtuk volna hasonlítani az egyes azonos válaszcsoportokat. Így ez az eljárás világosabbnak tűnt az adatok értelmezéséhez.

Kérdőívünk elsősorban racionális kérdésekre racionális válaszokat vártak. Elvértve mégis bekerültek olyan válaszok is, amelyek erős érzelmi-indulati háttérrel feltételeznek. Például a „nemzetiséged?”-kérdésre: „Nem vagyok én szénbánya”, „Ádámtól és Évától származom”, vagy a továbbtanulásra vonatkozó kérdésre: „... cigány vagyok, nem szeretek én tanulni”, vagy a tanulás akadályára vonatkozó kérdésre: „hiperkinetikus vagyok” és így tovább.

TAPASZTALATOK A 7-8. OSZTÁLY CIGÁNY TANULÓK KÖRÉBEN

Az általános iskolások válaszadó 7-8. osztályos tanulójának létszám szerinti megoszlása.

<i>Tanulók</i>	<i>Létszám</i>	<i>Százalék</i>
N=1214=100%		
magyar	1080	~ 89,9%
cigány	126	~ 10,4%
román	7	~ 0,5%
sváb	1	~ 0,1%

Az adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a megyénkben lévő gádzsó (nem cigány) és cigány tanulók arányának százalékos megoszlását vizsgálatunk megközelítőleg reprezentálja. (Megyénkben ugyanis — a rendelkezésünkre álló adatok alapján — az általános iskolákban átlagosan már meghaladja a tíz százalékot a cigány gyermekek aránya. Megjegyezzük azt is, hogy Mária Terézia koráig visszamenőleg az országos felmérések alkalmával a hajdú-bihari cigány demográfiai mutatók mindenkor megegyeztek az országos átlagokkal. Ezen belül Debrecen város adatai lényegesen alacsonyabbak, más hajdú-bihari települések együttes adatai, arányai lényegesen magasabbak voltak az országos arányoknál, s ez a helyzet ma is. Nem véletlen, hogy az 1971-es és az 1993-94-es országos reprezentatív cigányvizsgálatok is kiterjedtek megyénkre. Mindezek ismeretében jelen tapasztalataink túlmutathatnak a megyehatáron.)

A továbbiakban csak a cigány tanulók válaszait elemezzük.

A részletezett adatokat a táblázat tartalmazza (lásd a 3. számú mellékletet 71. 72. oldal).

A válaszadó cigány tanulók mindegyike (alig egy-két kivételtől eltekintve) tovább akar tanulni azért, hogy szakmája, munkahelye, biztos jövője legyen, s hogy ne legyen munkanélküli. Érzelmeik is megnyilvánulnak a válaszokban: a tanulás szeretete, hogy büszkék legyenek rájuk, s hogy legyenek „valakik” (amivel feltételezhetően azt akarták mondani, tartsák őket nagyra, legyen társadalmi elismertségük). A nyolcadik osztályos lányoknál az akarati tulajdonságok hangsúlyozása is megjelenik, a válaszok utalnak egyfajta jövőkép megfogalmazásának igényére, amelyben az életcélok, tervek a tanulási motiváció részeként fogalmazódnak meg. Különbséget a 7. és 8. osztályosok, illetve a fiúk és lányok preferált válaszai között nem találtunk.

A szakmai irányultság, a szakmák preferenciájánál viszont érzékelhető bizonyos különbség, ami természetes. A hetedik osztályosok közül sokan még nem tudtak dönteni, szemben a nyolcadik osztályosokkal, akiknek mindegyike konkrétan is meg tudta fogalmazni a pályaelemzés irányát.

A fiúk és a lányok szakmai irányultsága között is van különbség abban, hogy a fiúk a „férfias” a lányok a „nőies” szakmák iránt mutatnak érdeklődést. Érdekes még, hogy a lányoknál (a hetedik osztályosoknál az ötödik helyen) jelenik meg egy olyan szakma (óvónő), amely felsőoktatási rendszerben szerezhető meg.

A továbbtanulást elsősorban szakmunkásképző intézetekben szeretnék folytatni, csak második

helyen jelenik meg a gimnázium, amely a felsőoktatás felé vezető úton jelentős lehetne. Az általános képzés (és a kialakult gyakorlat szerint egyben szakmai előképzés) 9–10. évfolyama mint továbbtanulási lehetőség a második és a harmadik helyeken szerepel. A nyolcadik osztályos lányok az ötödik helyen a továbbtanulás helyett a munkába állást jelölik meg, ami a tanulási motivációnál nem jelenik meg.

A cigány gyermekeket a továbbtanulásban elsősorban a család és az iskola segíti, valamint a kisebbségi önkormányzatok. A munkaügyi központ feltehetően a továbbképzésekben segíti azokat, akiket nem vettek fel a választott oktatási intézménybe.

A gyermekek továbbtanulási szándékát a gyenge tanulmányi eredmény és a nehéz anyagi háttér akadályozza. Az iskolai követelményeket nagyon magasnak tartják, amit nem tudnak teljesíteni, s ez a kudarc valószínűleg a tanulási kedvet is csökkentheti. A család nehéz anyagi körülménye és a (2. és 4. helyen szereplő) munkanélküliség minden valószínűséggel összefügg egymással. A szegénység és a munkanélküliség akadály a további tanulásnak. Érdekes ellentmondás, hogy míg az első kérdésekre adott válaszok azt sugallják, hogy a tanulást, tudást fontosnak tartják, addig a realitás az, hogy az akadályok ennek a vonzalomnak a megerősödését lehetetlenné teszik. Az értékrend beépülési folyamata akadályozottá válik.

A következő kérdéskör a munkába állás ismeretkörét, a munkalehetőségekről való tájékozottságot kívánta feltárni. A tanulók lakóhelyén lévő munkalehetőségek a válaszok alapján leszűkülnek az alkalmi munkára, közmunkára, napszámra, idénymunkára. A kérdezettek másik része azt állapította meg, hogy a lakóhelyén nincs munkalehetőség, illetve nem ismeri ezeket.

A munkavállalási szándék megvalósításának módját jól ismerik a tanulók. Tudják, hogy szakmatanulással nagyobbak lennének az esélyeik. Azt is megfogalmazzák (a nyolcadik osztályosok), hogy a nyelvtudás és a számítástechnikai ismeretek előnyt jelentenek nagyon sok munkahelyen. Ismerik a munkaügyi központ szerepét, s arról talán többet is tudnak, mint azonos korú nem cigány társaik. A hirdetések és az ismerősök szerepét is jelentősnek tartják a munkavállalás terén. A hetedikes fiúk között már vannak, akik tudják, hogy hogyan lehet a munkavállalási szándékot megvalósítani.

A munkába állás módjáról, formájáról, kultúrájáról is sokat tudnak. Ismerik és felsorolják a munkavállaláshoz szükséges dokumentumokat, viselkedést stb. A munkahely szerzésében úgy gondolják a legtöbben, hogy a munkaügyi központ, a család, az iskola, különböző szervezetek segíthetnek.

A kérdések harmadik aránya a „három kívánság”: a vágyak, vonzódások, ideák világát célozza meg. A cigány tanulók jó tanulmányi eredményre, anyagi biztonságra vágyanak. Jó társakat, jó szakmai felkészültséget, egyéni sikereket, boldogságot, hírnevet szeretnének.

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a cigány gyermekek ismerik az érvényesülésük határait, bár ennél többet szeretnének, de akadályozó tényezőkkel kell számolniuk. A sikertelen tanulás és a rossz anyagi körülmény alapvetően meghatározza a cigány gyermekek pályorientációját, pályaelképzeléseik megvalósulását.

A hatályos oktatási törvény és a vonatkozó miniszteri rendeletek lehetőséget adnak arra, hogy bármely osztályban a tanulmányi eredménytelenséggel küzdő gyermekeket felzárkóztathassák a tanárok tanórai és tanórán kívüli differenciált fejlesztéssel. Ami persze többlet-ismereteket és munkabírást kíván. A gyakorlati pedagógia ismer olyan megismerőképességeket fejlesztő tréningeket, amelyek tanórai beépítésével és alkalmazásával sok gyermekben lehetne segíteni.

Az iskola nem tudhatja megoldani a hátrányos helyzetű tanulók társadalmi problémáját, de azt el tudja érni, hogy amíg a gyermek iskolában van, érezze jól magát, legyen öröme a tanulásban, az önfejlődésben.

TAPASZTALATOK AZ ISKOLAHAGYOTT CIGÁNY FIATALOK ÉS FELNÖTTEK KÖRÉBEN

A továbbiakban az általános iskolát elhagyott cigány fiatalok és felnőttek — tehát munkavállalók, illetve potenciális munkavállalók — válaszait elemezzük. A részletes adatokat tartalmazó terjedelmes táblázattól itt és most eltekintünk. A válaszadók száma 182 fő volt.

Az iskolai végzettség tekintetében a befejezetlen iskolázottságuk aránya 43%, a befejezett iskolázottságuk aránya 57%. (Ez utóbbi megoszlása: nyolc osztályt végzett negyvenhét, szakmát tanult hét és fél, érettségizett kettő és fél százalék.) Ezek az arányok nem reménykeltőek.

Tanulási, átképzési lehetőségre, amely elvileg a munkalehetőségeket megnövelné, nem látnak reményt. Azért nem, mert már nem tudnának tanulni, vagy ha igen, akkor az alapiskolát kellene elvégezni vagy befejezni, illetve a befejezett iskolázottságuk középiskolában, továbbképzésen tanulnának.

A szakmák iránti vonzódás konkrét megfogalmazásban a legalább nyolc osztályt végzettknél jelenik meg igen változatos formában. A befejezetlen iskolázottságúaknak mindegy, illetve bármilyen munka megfelelne. A továbbképzés elsődleges akadálya az iskolai végzettség hiánya, az előzetes letartóztatás, szabadságvesztés, börtönbüntetés, a szándék hiánya, és a nőknél a gyermekgondozás, illetve gyás.

Munkalehetőséget a befejezetlen és a befejezett iskolázottságuk nem látnak, illetve nincs lehetőségük munkára, csak alkalmi munkára, segédmunkára. Akármilyen munkát elvállalnának, elsősorban valamilyen szakmukát (főként kőműves munkát) szeretnék.

A megkérdezettek többsége eddig iskolázottságtól függetlenül idénymunkát, közmunkát, segédmunkát, betanított munkát, szakmunkát, „fekete” munkát végzett. Munkanélküliségük egyik alapvető okának az iskolázatlanságot jelölik elsősorban, aztán a betegség-rokkantság, börtönbüntetés, létszámleépítés, szerződés megszűnése, gyermekgondozás fogalmazódik meg. Segítséget a kisebbségi önkormányzatoktól, a családoktól, különböző intézményektől, szervezetektől várnak és saját maguktól. A család azonban nem tud segítséget nyújtani sem a tanulásban, sem a továbbképzésben. A válaszokból az derül ki, hogy általában kevés eredményes segítséget kapnak.

A munkavállalásban, munkába állásban eddig a család, a kisebbségi önkormányzatok, a Cigány Vezetők Szakmai Egyesülete nyújtott segítséget a számukra. Sokan megfogalmazzák, hogy leginkább maguknak kell megoldani a problémájukat.

Általános tapasztalatként a következőket írják: jó, hogy a kérdőívek kapcsán foglalkoztak velük, de azt is látják, hogy ez önmagában nem oldja meg a helyzetüket. Jó lenne tanulni, dolgozni, rendezetten élni.

Ha a két csoport — az iskolások és az iskolát már elhagyottak — válaszait egybevetjük, szembetűnő az, hogy a tanulók reálisak, de erősen reménykedők, a munkavállalók viszont reménytelennek tűnnek, kilátástalannak látják a jövőt.

ÁLTALÁNOS TAPASZTALATOK ÉS TANULSÁGOK

A mai magyar társadalom az iskolázottság szempontjából két részre szakad: egy alacsony iskolázottságú, szakképzetlen egyharmadra és egy középfokú vagy magasabb iskolázottságú, zömében szakképzettséggel bíró kétharmadra. Az egyharmad alacsony iskolázottsága társadalmi eredetű hátrányokat takar, és társadalmi hátrányokkal jár. Az iskolázottsági hátrányok szoros kölcsönkapcsolatot mutatnak más társadalmi hátrányokkal, ezért nem kezelhetők csupán „képességbeli” iskolai szelekcióként, egyesek tanulmányi kudarcaként vagy iskolarendszeri kérdésként.

Az alacsony iskolázottságúak körébe tartoznak: a) Akik általános iskolai végzettséggel sem rendelkeznek. b) Akik csupán általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, s az elhelyezkedési lehetőségük, a számukra kínált foglalkozások köre leszűkül, így az ebből a körből való kilépés esélyei szinte azonosak az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezőkével. c) Akik olyan szakmákat tanultak, amelyekben a munkahelyek hiánya miatt nincs szelekció, illetve amelyekben a munkahelyek hiánya miatt nincs szelekció, illetve amelyek sokkal inkább betanított munkának számítanak, s e csoportba sorolhatók azok is, akik a szakmatanulás során „lemorzsolódtak”, ami az utóbbi években 12–25% között ingadozik.

Az oktatásszociológiai vizsgálatokból az is kiderül, hogy a tanulmányi eredmények összefüggést mutatnak a szülők társadalmi réteghelyzetével és képzettségükkel (Kozma 1987.).

Az adatok azt is bizonyítják, hogy az általános iskola befejezéséig a második évfolyamon mért indulási tanulmányi különbségek nem csökkennek, esetenként nőnek is, ami arra utal, hogy az iskola nem képes a maga eszközeivel kezelni a társadalmi különbségeket.

Az alacsony iskolázottságú egyharmad esetében a nagy átlagban nyolc osztályt vagy annyit sem végzett segédmunkás gyermeke valószínűleg nem fog jó tanulmányi eredményt produkálni, s emiatt maga is alacsony iskolázottsággal és szakképzettség nélkül lép a munkaerő-piacra.

Az egyes iskolák színvonala, ismeretközvetítő, orientáló, a továbbtanulásra felkészítő és ösztönző „teljesítménye” között is jelentős különbségek vannak, amelyek befolyásolják, hogy a gyermekek milyen felkészültséggel és eséllyel kerülnek ki az iskolából, de a profitálás minőségét önmagában nem ez határozza meg. Befolyásoló tényezőként hatnak még: a település népességének kulturális szintje, továbbtanulási lehetőségek, az iskola ellátottsága és szakmaisága, továbbá főleg nyelvi problémák. Ez utóbbi különösen a cigányság esetében jelent alkalmanként nehézséget, a gyermekek ugyanis nem vagy nem elég jól beszélik a magyar nyelvet, s ez a cigányság eltérő kulturális mintáival, értékvilágával, normarendszerével és társadalmi aspirációival társulva tömeges tanulmányi kudarcok okozója. E tényezők sokféleképpen kapcsolódhatnak egymáshoz: gyengíthetik, ellensúlyozhatják egymást, vagy éppen felerősíthetik a negatív hatásokat.

Az alacsony iskolázottságúak legtöbbször, a foglalkozási hierarchia alsóbb lépcsőfokaira kerülve, szakképzettségen nem igénylő munkakörökbe helyezkedhet el csupán, s ez az életfeltételeket, a személyes irányulást befolyásolhatja.

A befejezetlen iskolai végzettségű fiatalokat vizsgálva megállapították a kutatók, hogy az apák végzettsége alacsonyabb, a sok gyermekes családok aránya magasabb, a lakáskörülmények rosszabbak, mint a befejezett iskolázottságú fiatalok esetében. A lemorzsolódottak közel fele (kétötöde) kísérletet sem tesz a továbbtanulásra. Ez egy újratermelődési folyamat, s a hátrányos helyzetű réteg gyermekei is kiszorulhatnak a munkaerőpiacról.

A kutatások ráirányították a figyelmet arra is, hogy az alacsony iskolázottság és bizonyos deviáns magatartásformák között kapcsolat van. a deviáns csoportokban (olyan személyek esetében, akik ellen rendőrségi eljárás folyt, szabadságvesztésből szabadultak, öngyilkosságot kíséreltek meg) feltűnően alacsony az iskolázottsági szint, és kevesen rendelkeznek szakképzettséggel. (Laki L. 1991)

A mi ismertetett vizsgálatunk általános tapasztalatai és tanulságai megerősítik az eddigi kutatási eredményeket, továbbá praktikus szempontból felhívják a figyelmet az alábbiakra: Nincs megoldva még a cigány gyermekek, fiatalok és felnőttek társadalmi beilleszkedése. A nevelési-oktatási intézményeknek az eddiginél sokkal több lehetőséget kell kapniuk a differenciált egyéni fejlesztésre. A hagyományos cigány foglalkozások nem szerepelnek sem a hetedik-nyolcadikos cigány tanulók, sem az iskolahagyott cigány fiatalok és felnőttek választásaiban, mert tudatában vannak annak, hogy ezekből ma már igen kevesen tudnak megélni, tehát elsősorban nem foglalkoztatás-megoldási, hanem kultúra-megőrző szerepük miatt kívánatos támogatni ezeket. A továbbképzésekben és átképzésekben pedig olyan tanfolyamokra lenne szükség, amelyek az alapszintű tanulmányok, az általános képzés hiányait is pótolják.

(A tanulmányhoz a mellékleteket a 70–72. oldalon találják meg.)

IRODALOMJEGYZÉK

- Barcy Magdolna – Diósi Pál – Rudas László: Vélemények a másságról — előítéletek a fiatalok körében.* Animula, Budapest, 1996.
- Beke Kata: Jelentés a kontrasztelekcióról.* Magvető, Budapest, 1988.
- Hankiss Elemér: Társadalmi csapdák.* Magvető, Budapest, 1979.
- Kozma Tamás: Hátrányos helyzet.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
- Ladányi János – Csanádi Gábor: Szелеkció az általános iskolában.* Magvető, Budapest, 1983.
- Laki László: A kétharmados társadalom.* MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 1991.

1. számú melléklet

Kérdőív 7-8. osztályosok számára. A település neve:

Kedves Tanuló!

Válaszolj az alábbi kérdésekre, hogy segíteni tudjuk pályaválasztásodat, továbbtanulásodat vagy munkavállalási törekvéseidet!

Köszönjük az együttműködésedet!

Hány éves vagy?: Hányadik osztályba jársz?: Nemed: FIÚ – LÁNY

Állampolgárságod:

Nemzetiséged (magyar, cigány vagy más):

1. A nyolcadik osztály elvégzése után szeretnél-e továbbtanulni?

1. a) Igen, mert
A következő iskolákba jelentkeztem – jelentkezem:

1. b) Nem akarok továbbtanulni, dolgozni szeretnék, mert

Az alábbi munkákat szeretném végezni:

2. Ki segít majd abban, hogy az általános iskola, vagy a továbbtanulás és szakmaszerzés után munkába állhass?:

3. Mi az, ami nehezíti továbbtanulásodat, munkábaállásodat? Sorold fel!

4. Milyen munkalehetőségeket ismersz lakóhelyeden vagy annak közelében?:

5. Hogyan valósítod meg a munkavállalási szándékodat? Írd le!

6. Tudod-e, hogyan kell munkába állni? Írd le!

7. Milyen lehetőségekről tudsz, amik segítenének neked, hogy továbbképezd magad, vagy munkát vállalj?

8. Ha pályaválasztásodban, továbbtanulásodban vagy munkába állásodban segíthetne a mesebeli tündér, akkor mi lenne a három kívánságod?:

Köszönjük a válaszaidat!

2. számú melléklet

Kérdőív

Kedves Barátunk!

Válaszolj az alábbi kérdésekre, hogy segíteni tudjunk a továbbtanulásodban – átképzésedben vagy a munkavállalásodban!

Előre is köszönjük az együttműködésedet!

Nemed (húzd alá a megfelelő választ!): FÉRFI — NŐ Hány éves vagy?:

Lakhelyed (csak a település nevét írd le!)

Iskolai végzettséged:

a) Írd le, hogy a lakhelyeden, vagy annak közelében milyen továbbtanulási, átképzési lehetőségeid vannak?:

b) Ezen kívül Te milyen továbbképzést szeretnél?:

c) Van-e akadálya annak, hogy valamilyen továbbképzésen részt vegyél?:

Ha igen, mi az?:

Ott, ahol élsz, milyen munkalehetőségeid vannak? Mit tudsz ezekről?:

Milyen munkát szeretnél végezni és hol?:

Milyen munkáid voltak eddig, s milyen munkahelyen dolgoztál?:

Ha most munkanélküli vagy, akkor ennek milyen okai vannak? Írd le!

Kitől vársz segítséget, hogy ne legyél munkanélküli?:

A családot hogyan segítetted, segít abban, hogy legyen munkád?

a) Kitől kaptál segítséget eddig abban, hogy továbbképzésen vegyél részt?:

b) Kitől kaptál segítséget eddig abban, hogy munkát találj?:

Írd le a tapasztalataidat, észrevételeidet, gondolataidat, érzéseidet a kérdésekkel kapcsolatban!

Köszönjük az együttműködésedet!

Nem szükséges aláírnod, de ha megteszed, köszönjük!

Az adatfelvevő aláírása:

3. számú melléklet

	7. osztályosok		8. osztályosok	
	<i>Fiúk – 45 fő</i>	<i>Lányok – 33 fő</i>	<i>Fiúk – 20 fő</i>	<i>Lányok – 28 fő</i>
Tanulási motiváció	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmát szeretne 2. szeret tanulni 3. anyagi biztonság 4. önfenntartás 5. munkába állás 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmát szeretne 2. legyen munkahelye 3. biztos jövő 4. büszkéek legyenek rá 5. a munkanélküliség elkerülése 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmát szeretne 2. legyen „valaki” 3. biztos jövő, megélhetés 4. tudás 5. ne legyen szegény 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmát szeretne 2. tudás akar szerezni 3. céltudat, életcél megvalósítása 4. önfenntartás 5. család eltartása 6. nem akar munkanélküli lenni
Szakmák preferációja	<ol style="list-style-type: none"> 1. mg. gépszerelő 2. állattenyésztő 3. kőműves 4. nem döntött 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nem döntött még 2. bolti eladó 3. nőruha-készítő 4. virágkötő 5. óvónő 	<ol style="list-style-type: none"> 1. kőműves 2. géplakatos 3. asztalos 4. hegesztő 	<ol style="list-style-type: none"> 1. felszolgáló 2. bolti eladó 3. női szabó 4. fodrász
Továbbtanulási irány	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmunkásképző 2. 9-10. osztály 3. szakközépiskola 4. dolgozni szeretne 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakközépiskola 2. gimnázium 3. 9-10. osztály 4. szakmunkásképző 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmunkásképző 2. gimnázium 3. 9-10. osztály 4. szakképzés, továbbképzés 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szakmunkásképző 2. gimnázium 3. szakközépiskola 4. dolgozni akar
Továbbtanulási szándék segítségforrásai	<ol style="list-style-type: none"> 1. család 2. iskola – tanárok 3. munkaügyi központ 4. GYIVI 	<ol style="list-style-type: none"> 1. család 2. iskola 3. cigány kisebbségi önkormányzat 4. nem tudja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. család 2. tanárok 3. munkaügyi központ 4. ismerősök 5. hirdetés útján 	<ol style="list-style-type: none"> 1. család 2. tanárok 3. munkaügyi központ 4. saját maga
Továbbtanulási nehézségek, akadályok	<ol style="list-style-type: none"> 1. tanulmányi gyengeség 2. anyagi létbizonytalanság 3. magas követelmények 4. munkanélküliség 5. a család akadályozza 	<ol style="list-style-type: none"> 1. gyenge tanulmányi eredmény 2. anyagi létbizonytalanság 3. magas követelmények 4. munkanélküliség 5. bejárás, utazás 6. zárkózottság, félelem 	<ol style="list-style-type: none"> 1. anyagi nehézség 2. munkanélküliség 3. gyenge tanulmányi eredmény 4. magas követelmény 	<ol style="list-style-type: none"> 1. anyagi nehézség 2. munkanélküliség 3. gyenge tanulmányi eredmény 4. szülői féltés 5. bejárás, utazás 6. nem tudja
Lakóhelyi munkalehetőségek	<ol style="list-style-type: none"> 1. alkalmi munka 2. közmunka 3. nincs 4. nem tudja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nincs 2. napszám 3. közmunka 4. szociális munka 	<ol style="list-style-type: none"> 1. alkalmi munka 2. kevés lehetőség van 3. idény munka 4. nem tudja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. alkalmi munkák 2. vállalkozások 3. idénymunkák 4. közmunka

3. számú melléklet folytatása

	7. osztályosok		8. osztályosok	
	Fiúk – 45 fő	Lányok – 33 fő	Fiúk – 20 fő	Lányok – 28 fő
Munkavállalási szándék megvalósításának módja	<ol style="list-style-type: none"> 5. munkaügyi központ segítségével 6. jó tanulással 7. nem tudja 8. hirdetések útján 9. ismerősök segítségével 	<ol style="list-style-type: none"> 1. jó tanulással 2. hirdetés útján 3. munkaügyi központi segítségével 4. szakmát kell szerezni 5. nem tudja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. több szakmát kell szerezni 2. jó tanulmányi eredménnyel 3. nyelvtudással 4. számítástechnikai felkészültséggel 5. vállalkozással 	<ol style="list-style-type: none"> 1. többféle szakmaismeret 2. jó tanulással 3. érdeklődés, nyitottság 4. nyelvtudás 5. számítástechnikai ismeretekkel 6. nem tudja
Ismeretek a munkába állásról	<ol style="list-style-type: none"> 1. jó megjelenéssel, pontosan, dokumentumokkal 2. nem tudja 3. próbálgatással 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nem tudja 2. dokumentumokkal 3. ajánlkozással 4. egészségügyi vizsgálat eredményével 	<ol style="list-style-type: none"> 1. érdeklődés, ajánlkozás 2. dokumentumokkal 3. munkaügyi központ 4. hirdetés útján 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nem tudja 2. szerződés kötéssel 3. munkaügyi központ 4. megbeszélés 5. szerencse
Általános segítségforrások	<ol style="list-style-type: none"> 1. család ismerősök 2. tanárok 3. nem tudja, nincs 4. munkaügyi központ 5. állás keresőklubja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nem tudja 2. munkaügyi központ 3. állás kereső klubja 4. MELÓDIÁK 5. hirdetések 6. bátorsággal 	<ol style="list-style-type: none"> 1. munkaügyi központ 2. hirdetés útján 3. pályázatokkal 4. állás kereső klubja 5. próbálkozásokkal 	<ol style="list-style-type: none"> 1. munkaügyi központ 2. pályázatok 3. hirdetés útján 4. átképzésekkel 5. tanulással, különórákkal
„A három kívánság”	<ol style="list-style-type: none"> 1. jó munkahely, jó állás 2. sikeres felvételi 3. jó tanulmányi eredmény 4. az iskolák sikeres befejezése 5. az iskolatársak, jó munkatársak 6. ne legyen munkanélküliség 7. szeresse a munkáját 	<ol style="list-style-type: none"> 1. felvételt nyerjen az iskolába 2. jó tanuló legyen 3. legyen munkája 4. tudjon helytállni 5. biztos anyagi háttér 6. siker, boldogság 7. a jövőendő családját tudja eltartani 	<ol style="list-style-type: none"> 1. pénz, anyagi biztonság 2. jó munkahely 3. sikeres felvételi 4. az iskolák befejezése 5. helytállás 6. ne legyen munkanélküliség 7. legyen egészséges 	<ol style="list-style-type: none"> 1. jó tanulmányi eredmény 2. jó fizetés 3. sikeres felvételi 4. munkahely 5. jó szakmai felkészültség 6. híresség legyen (színész, énekesnő stb.) 7. tudjon helytállni